

greppa näringen

Kort guide till stallgödsel- beräkningarna i Vera

2024-10-22

Fyll i djurslag och djurantal

Fyll i djurslag och sedan djurantal under rätt gödselslag. Tänk på att det är antal belagda djurplatser i genomsnitt under året som du ska fylla i, inte antal producerade djur per år eller antalet djur vid just det tillfället du besöker gården. Om du istället för antal platser får uppgift om hur många djur som levereras per år så kan du räkna om det till antal djurplatser.

Exempel

- 900 slaktsvin levereras per år med 3 omg/år = $900/3 = 300$ djurplatser
10 st levererade 18 månaders tjurar per år som levererats till gården vid 2 veckors ålder = $18/12 * 10 = 15$ djurplatser
- 1,8 st lamm är inkluderade i kategorin får.
- För ungdjur av nöt kan man teoretiskt räkna ut hur många platser det blir av respektive djurslag utifrån antalet kor och ålder vid leverans, se exempel nedan.

Exempel mjölkgård

- Gården har 100 kor. Tjurkalvarna säljs innan de är 1 månad gamla. Kvigkalvarna går till rekrytering eller föds upp till slakt. Rekryteringprocenten är 35% och inkalvningsåldern är 24 månader, dvs de betäcks vid 15 månaders ålder. Övriga kvigor säljs vid 17 månaders ålder.
- 100 mjölkkor = 100 djurplatser. I kategorin mjölkkor ingår både mjölkande kor och sinkor. Så här ska du ange totalt antal vuxna hondjur på gården. Även kalv upp till 1 månad ingår i mjölkkon.
- Teoretiskt kan man räkna med ca 100 kalvningar per år. Kalvarna är 50% kvigor resp. tjurar.
- Tjurarna säljs innan 1 månads ålder, dvs de ska inte alls med i beräkningen då kalven räknas till kon fram till 1 månads ålder.
- Kvigorna går till rekrytering eller föds upp till slakt. Teoretiskt bör det vara $100 \text{ st} * 50\% \text{ kvigor} = 50$ kvigor som föds per år. 35 st av dessa ($100 \text{ st} * 35\% \text{ rekrytering}$) går som rekryteringskvigor. Övriga 15 st går till slakt.
- Kvigor till rekrytering: räknas som yngre kvigor med 1-15 månaders ålder, dvs 14 månader. $35 \text{ st} * 14/12 = 41$ platser. Efter seminering (15 månader) till kalvning (24 månader) räknas de som dräktiga kvigor, dvs 9 månader. $35 \text{ st} * 9/12 = 26$ platser.
- Kvigor till slakt: räknas som yngre kvigor hela sin vistelsetid, dvs från 1-17 månaders ålder = 16 månader. $15 \text{ st} * 16/12 = 20$ platser.

I beräkningen sätter du alltså in:

- 100 mjölkkor
- 41 yngre kvigor (1 - 15 mån)
- 20 yngre kvigor (1 - 17 mån)
- 26 dräktiga kvigor (15 - 24 mån)

Exempel köttgård

- Gården har 40 dikor. Tjurkalvarna säljs till slakt vid ca 16 månaders ålder. Hälften av kvigorna går till slakt vid 22 månaders ålder och hälften går till rekrytering med inkalvningsålder 24 månader, dvs de betäcks vid 15 månaders ålder.
- 40 dikor = 40 dikoplatser. Kalven ingår i dikon fram till 6 månaders ålder. Observera att om utslagskorna slaktas långt före kalvningssäsongen och utslagskons plats därmed inte fylls direkt, utan när den dräktiga kvigan kalvar in, så blir det färre belagda dikoplatser som snitt över året, vilket man i så fall får räkna om platserna för.
- Teoretiskt kan man räkna med ca 40 kalvningar per år. Kalvarna är 50% kvigor resp. tjurar.
- Tjurar: $40 \text{ dikor} * 50\% = 20$ tjurar föds per år. Räknas i stallgödselberäkningen från 6-16 månaders ålder, dvs 10 månader. $20 \text{ tjuror per år} * 10/12 = 17$ tjurplatser med en ålder på 6-16 månader.
- Kvigor till slakt: $40 \text{ dikor} * 50\% \text{ kvigor} * 50\% \text{ till slakt} = 10$ st föds per år. Räknas i stallgödselberäkningen från 6-22 månaders ålder, dvs 16 månader. $10 \text{ kvigor till slakt per år} * 16/12 = 13$ kvigplatser med en ålder på 6-22 månader.
- Kvigor till rekrytering: $40 \text{ dikor} * 50\% \text{ kvigor} * 50\% \text{ till rekrytering} = 10$ st föds per år. Räknas i stallgödselberäkningen från 6-24 månaders ålder, dvs 18 månader. $10 \text{ kvigor till rekrytering per år} * 18/12 = 15$ kvigplatser med en ålder på 6-24 månader.

I beräkningen sätter du alltså in:

- 40 dikor/amkor
- 17 tjur, köttras (6 - 16 mån)
- 13 kviga, köttras (6 - 22 mån)
- 15 kviga, köttras (6 - 24 mån)

Fördelning på gödselslag vid djupströbädd och skrapgång

Vid ett stallsystem med djupströbädd och skrapgång där skrapgångsgödseln blir flyt- eller kletgödsel brukar man schablonmässigt säga att 50 % av gödseln hamnar i djupströbädden och 50% på skrapgången. Sätt då hälften av djuren på respektive gödselslag. Stäm dock av detta med lantbrukaren om hen har någon annan uppfattning kring uppdelningen.

Stallperiod och lagringsbehov

Kontrollera värdena för stallperiodens längd och lagringsbehov. För att få en lagligt godkänd beräkning av lagringsbehov måste du sätta lagringsbehov till minst den lagstadgade lagringsperioden. Stallperioden kan du däremot sätta lägre än lagringsbehovet och ”Gödselmängd att sprida” kan därför bli lägre än ”Gödselmängd att lagra”.

Kontrollera produktionsdata

Kontrollera att de förifyllda värdena för Produktionsdata stämmer för de djurslag du fyllt i, och ändra annars. Några förtydliganden för några av uppgifterna:

För dikor/amkor

- *Tung ras %* - innebär kor som väger runt 800 kg eller mer. Lätt ras väger ca 600 kg. Gäller även för Tjur, köttras
- *Kalvning i februari %* - innebär kalvningar i och innan februari, d.v.s. kalven har en längre stallperiod. Bräkningen kommer att visa en större gödselproduktion i stall ju högre % du sätter här.

För kviga/stut/tjur, köttras

- *Ålder vid insättning mån* – Kalvens gödselproduktion räknas till modern fram tills den är 6 månader. På en gård som behåller kalvarna blir alltså insättningstiden för ungdjuren 6 mån. För en gård som tar emot köttrasungdjur vid en annan (lägre eller högre) ålder ska du justera denna uppgift till den ålder som ungdjuren har vid leverans till gården.

För suggor i produktion

- *Digivningsperiod* – innebär den tid i antal veckor som suggan står i grisningsboxen, d.v.s. ca en vecka innan grisning + digivningsperioden.

Justera strömedel vid behov

Under strömedel kan du justera vilket strömedel som används och de förinlagda värdena för förbrukade strömedelsmängder. Observera att programmet räknar med en uppsugning av urin i strömedlet. Mer halm/strömedel innebär alltså att mer urin sugts upp i den fasta gödseldelen, detta kan i extremfall innebära att det inte blir någon urin i urinbrunnen enligt beräkningen. Tänk på att även stämna av mängden om du byter strömedelsslag till torv eller spån.

Köpt och såld gödsel

Observera att om lantbrukaren säljer eller köper in gödsel till gården så ska du lägga in det i Växtnäringsbalansen i Vera för att det ska komma med i stallgödselberäkningarna. Söld/köpt stallgödsel påverkar Mängd att sprida och Krav på spridningsareal, men inte behovet av lagringskapacitet.

Om grovfodret lagras i plansilo

Har gården plansilo så ska du gå in under Pressvatten och fyller i uppgifter där. Ange om pressvattnet hamnar i flytgödselbrunnen eller i urinbrunnen.

Fyll i uppgifter om gårdens lagring

Gå vidare till fliken Lagring och fyll i de uppgifter som är aktuella. Kommentarer kring några av uppgifterna:

- *Outnyttjad behållarvolym urin/flytgödsel %* - denna parameter finns för att brunnen aldrig kan tömmas helt och hållet samt att man inte fyller brunnen till bredden. Det blir alltså en del av volymen som inte kan användas. Vi har använt en schablon på 10 % av volymen, men olika faktorer kan påverka detta, t.ex. vilken täckning brunnen har (exempelvis gör lecakulor att man inte kan tömma lika mycket) eller hur djup brunnen är (en djupare brunn har procentuellt mindre bottenyta, vilket gör att större volym kan pumpas upp).
- *Utgödslingsintervall för djupströbedd* – Om lagringsbehovet är 8 mån och lantbrukaren gödslar ut två gånger, en gång i mitten av stallperioden och en gång efter betessläpp så ska du sätta utgödslingsintervallet till 4 månader. Gödslar lantbrukaren bara ut en gång per år sätter du utgödslingsintervallet till 8 mån. Har lantbrukaren olika utgödslingsintervall i olika avdelningar så går det tyvärr inte att lägga in flera, utan du får uppskatta ett medelvärde eller göra olika beräkningar för de olika avdelningarna.
- *Extra vatten till flytgödseln %* - Här kan du justera ts-halten genom att lägga till eller dra bort vatten.

Är ditt syfte med beräkningen att bara göra en lagringsbehovsberäkning och behov av spridningsareal så kan du gå direkt till rapporter nu. OBS! Om du har betesdjur med i beräkningen och vill göra en korrekt beräkning av hur stor andel av spridningsarealen som kan utgöras av naturbetesmark så går du vidare till fliken Bete. Vill du ha beräkningar för spridningsförluster, kväveeffekt och ammoniakavgång vid spridning så får du gå vidare till fliken Spridningsteknik.

Hur och när sprids gödseln

I fliken Spridningsteknik fyller du i när och hur gödseln sprids. Fördela mängden per spridningstillfälle och gödselslag i procent av den totala mängden gödsel. Tänk på att vid hantering av fastgödsel ska även spridning av urin fyllas i. Du kan inte använda samma spridningsteknik på flera rader och inte heller ha flera tomma rader.

Justera information om bete vid behov

Gör eventuella justeringar i betesdriften. Till exempel kanske du behöver justera fördelningen av bete på åker och bete på naturbete. Den mängd gödsel som djuren producerar när de går på åkerbete följer sedan med till gödslingsplanen. Fördelningen mellan åkerbete och naturbete påverkar också hur stor andel av spridningsarealen som får utgöras av naturbete.

Framräknade mängder gödsel

Det är inte alltid den framräknade mängden gödsel stämmer överens med den mängd som lantbrukaren anger. Detta kan ha olika förklaringar men oftast har det att göra med skillnader i ts-halten i gödseln. Vill du försöka rätta till detta i beräkningarna kan du justera mängden strömedel eller använda posten Extravatten till flytgödseln %. Tänk på att en justering av mängden strömedel påverkar framförallt kaliuminnehållet i gödseln.

Är det en fjäderfäanläggning kan det vara så att lantbrukaren anger mängden gödsel direkt vid utgödsling, det vill säga innan omsättningsförlusterna har dragits av i Vera. Jämför då lantbrukarens uppgift med Delsumman i rapporten istället för Summan.